

Statens kartverk,
Postboks 600 Sentrum
3507 Hønefoss

Sendes via epost: post@kartverket.no

Klage på Vedtak om skrivemåten etter § 12 i lov om stadnamn
Kartverkets ref. Sak/dok.: 09/01022-129 20.09.2023 Ark.: 326.12
Vedtak i navnesak 2017/58 og 2017/133 – Vuluvollene, Brenn mfl. – Stor-Elvdal kommune

Klage og kommentarer fra Lars Otto Wollum, Rondeveien 321, 2477 Sollia (Østre Vuluvolden gård, nordre). Kopi sendes Stor-Elvdal kommune

Kommentar og navneopplysninger om elva Vulua: I notat fra Sophus Bugge i 1875 til en komite under forstmester Jacob Bøckmann Barth skriver han ifølge dr. philos Edvard K. Barth om navnet Vulua etter først å ha rådført seg med sin kollega, Oluf Rygh: *Navnet Vulua er eldgammelt og avledet av vulva og angir elveløp i en kløft dypt nedsprengt i fjell. Våla i Ringebu har samme avledning. Elvenavnet Vulua kjennes fra like geografiske formasjoner i Europa, Asia og Afrika.*

Samme geografiske fenomen gjelder for samme navn i Sel og Trøndelag – elv og sjø dypt gravd ned, som i Vuludalen, av brevann og is under avsmeltingen (se professorene J. Gjessing, W. Werenskiold, arbeider fra Sollia). Gjennom Vuludalen fra Vulutjønnene og til Setningsjøen krummer og buer elveløpet seg og er alt annet enn rett. At boka *Norske Elvenavne* (1904) da utleder navnet fra «rund kjepp' med henvisning til rett løp» faller på egen urimelighet. (I sammenhengen med Rygh/Bugges navnetolkning; muntert).

Vuluvolden(e): I *Christian Jochum Pontoppidans* kart over det sydlige Norge 1785 står Vulluvold inntegnet og navngitt nederst i høyre hjørne. Den gamle ferdselsveien fra Ringebu til Vuluvoldene og videre forgreninger derfra – kjent gjennom flere hundre år som «Fjellveien» - er avmerket med navnene «Svenstad», «Vænebygde», «Vulluvold», «Wulluen», *Wulluens ElveDall*», «Ætnesö» og «Ætnebroen».

På *Melchior Rasmus'* kart, tegnet knappe hundreåret før, i 1692, står *Vuluen, Vulluvold*, i tillegg «Setningsø», «Atnesø», «Atne elv» og «Atne bro». Vi forstår at Vuluvolden og Vuludalen var vel kjent som urgammelt veisted og navnene godt innarbeidet hos folk. Fangstanleggene fra bronsealder og før-romersk jernalder teller hundretalls dyregraver omkring Vuluvoldgårdene, innover Vuludalen mot Hornflågan/Vulufjell og fiskevollene ved sjøer og vann like ved. I Vuludalen ligger gravfelt med minst 30 menneskegraver. Bru over Atna ved fossen (Atnbrua) og Vulua ved Vuluvoldgårdene er ifølge Røros Kopperverks dokumentasjoner (Arkivverket) bygget for å lette kornfrakt med kløvhester fra Fron og Ringsaker til gruvene i Norddalene. Folketallet og matbehovet eksploderte der disse første årene etter oppstarten ved Røros fra 1640-50. Langs «Fjellveien» Ringebu-Røros var det før det vadested over Vulua ved Rundtjern, tre hundre meter fra vår gård og ved «Stryken», (trolig også båt) der Atna løper grunn og bred ut av Atnsjøen, ved min bestefars fødegård, Nordre Brænd.

Wulluvolden og navneformen skrevet **Vuluvolden** som jeg ønsker, brukes i tallrike sammenhenger fra lenge før rydningstiden og alltid siden. Jeg er 11. generasjon på gården, i samme familie. Først i dokument 1580 av fogd Gram, (Fron) så av fogdene C. Pram og J. A. Pram på Fron, av visestattholder Jacob Benzon i Norge og Rentekammeret i København som følge av den høyst uvanlige to år lange prosessen med utredninger forut for skyldsettingen av gårdene 20. og 21. juni 1767. Rentekammeret så bort fra protestene i Gudbrandsdalen og tok beslutning om å etablere gårdene for å få fôr- og hvilestasjoner ved de fjerntliggende Vuluvoldene for fraktetrafikken som lasskjørerne drev til og fra Røros. Vuluvolden er navnet fogd Christen Pram bruker i underlag og selve rydningseddelen 1752-53 for **Østre Vuluvolden**. (Arkivverket, i Hamar, Riksarkivet i Oslo, Riksarkivet København).

Jeg fastholder Østre Vuluvolden gård (N) for å unngå juridisk misbruk og misforståelser fordi: I 1850 ble østre delt i to nøyaktig økonomisk likeverdige gårder med samme gamle rettigheter i behold for begge, omstendelig arrondert for å oppnå slik likevekt, og svært nøyaktig økonomisk vurdert og oppmålt, og beskrevet med ord. Og så igjen skyldsatt, inkludert alle gamle skyldsatte utslåtter fra 1767-skyldsettingen og fredlyste sirkumferenser fra 1768 i fjellet og på begge elvesider gjennom Vuludalen (*helt inn til fjellet*). Alt ble i 1850 på nytt nøye gjenoppmerket og delt. Samme grundige delingsprosess skjedde for seterrasten på Vollkjølen. Til tross for dette: *Tjodolv Trønnes*, kommunens vanligvis brukte oppmåler f.eks ved tomtefradelinger, oppmålinger og skyldsettinger, presterer i 1952 å fortelle til hovedfagsstudent i geografi (Blanche Pay Dahl) som gjengir «*at etter 1800 er det kun tilkommet en ny gård i Sollien, Nordre Vuluvolden i 1850*». Dette er altså grovt feil, nordregården er – som søndre – etablert i 1753/1767/68/1833 og **jeg vil beholde det opprinnelige gårdsnavnet Østre Vuluvolden brukt i kongeskjøter og andre tidlige tinglyste dokumenter fordi jeg ikke stoler på presisjonsnivået i staten og hos fremtidige myndigheter.** Jeg og etterkommere ønsker å utelukke lignende slurvefeil som kan få negative konsekvenser for arbeidet vi løpende må drive for å bevare og beskytte gårdens gamle rettigheter i allmenningene fra 1753/1767/1768/1833. De utfordres og uthules stadig og det skal lite til før noen myndigheter trår feil hvis navn og kart endres. Rettigheter som gården fikk av Rentekammeret til tross for Ringebus sterke protester og som senere ble ytterligere forsterket gjennom *fredlysning i 1768 av utmarken til Vuluvoldgårdenes bruk*. Ett ytterligere hovedpoeng er at gårdene Østre og Vestre Vuluvolden i den gamle Atnedalsallmenningen fra Ringebutiden har spesifisert bruksrett på lik linje med Ringebus og Frons odelsbønder til vassdragene og strandrett ut til midtpunktet i elva Vulua. Videre har gårdene etablert - fra tiden med de gamle opprinnelige matrikelnumrene (det har vært flere), i dag Gnr. Bnr. 41/2, 41/1 og 40/1, - fredlyste, forsterkede utmarksrettigheter i den sammenslåtte Setningen og Atnedalallmenningen. Etableringen og fredlysningen skjedde i 1768, før senere kongelige og statlige lover, påbud og forordninger kom til og går derfor i dag foran alle andres rettigheter, også Statens retter.

Jeg fastholder at det gamle navnet skal brukes som før. Her må Språkrådets prinsipper og syn vike for sterkere begrunnelser, idet navnet jeg og 10 generasjoner forfedre bruker på gårdene har økonomiske og juridiske, tungtveiende årsaker og begrunnelser som ligger utenfor Språkrådets/Kartverkets ansvarsområde å overstyre. Navnene brukt i årevis er godkjent av norske relevante myndigheter, kommunale og statlige. Alle skjøter og gamle og

nyere tinglyste dokumenter på Østre Vuluvolden (Nordre) bruker navnene, som ikke kan endres uten videre.

Jfr. (etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon.)

Kommentarer ellers: Språkrådet som premissgiver kan gjerne merke seg at navnene vi bruker fra over 300 år tilbake i fjellbygda Sollia skriver seg dels fra Sollia som kirkeanneks under Ringebu og administrert av Gudbrandsdalens fogderi på Fron og dels under Tynset hovedsogn og Det Trondhjemske len nord for elva Atna. Fra 1862 ble Sollien eget kirkesogn, utskilt fra Ringebu. I 1864 ble Sollia eget herred. Igjen utskilt fra Ringebu, men likevel frem til 1890 administrert under det gudbrandsdalske. Det året ble herredet overført til det østerdalske. I 1965 ble Sollia slått sammen med Stor-Elvdal kommune.

Nord for Atnbrufossen tilhørte **Atnelien** Det Trondhjemske len, administrert under Tynset hovedsogn. Etter Roskildefreden 1658 ble Atnelien og norsk land nord for Atna-elva gitt som krigsbytte til Sverige. Elva ble riksgrensen. Halvannet år etter hadde norske styrker frigjort Trondhjem, gjenerobret Det Trondhjemske len og drevet svenske styrker ut også fra Atnelien. Ikke lenge etter leide fem gårder nord for fossen Atnelien av kongen og kjøpte det til sameie i 1752. Alvdal hadde før middelalderen massefangstanlegg i fjellene høyt over Atnelien og setre i Grytdalsområdene. Gårder og bygdelag i Rendalen/Hanestad drev blesterbruk og trolig fangst i området. Disse bygdene fikk ved blant annet inngifte påvirkning på nyrytteretableringen i **Setningslien** og **Sollien**. Akkurat som Trønnes, Messelt, Storstu Westgård og Koppang i Stor-Elvdal administrert under Åmot og gårder i Gudbrandsdalsbygdene Fron og Dovre. I de to sistnevnte slo brukere seg sammen og kjøpte hver sin del av allmenningen fra Atnasjøen og nordover mot Folldal.

Hovedpoenget med minne om dette er at alle disse bygdene omkring Rondane hadde egne talemåter og dialekter. Sterkt forskjellige fra Solliens talemål, der nyrytterne i Setningslien og Sollien kom fra Østerdalen, (noen via Jemtland) med trange e-er og typiske innlandets talemåter. Med innlemmelsen av Sollia i 1965 ble Stor-Elvdal kommune over 15 mil lang. I nordvest følger kommuneskillet mot Folldal språkgrensen til Frons nynorske tale- og skriftmål som brukes i Nord-Atndalen. 15 mil er langt, tenk hvilken språkavstand det er fra Lillestrøm til Sandefjord, eller Oslo - Lillehammer. Langstrakte Stor-Elvdal har derfor i dag flere forskjellige dialekter/skriveformer og særegne navneuttaler som våre spredte grender klarer godt å skille mellom, og gjerne fortsatt ønsker å beholde.

Sollia er en ung bygd, folkesatt fra 1650-1680. Mye historikk er derfor dokumentert og arkivert. Navnene bygdefolket alltid har brukt på våre fjell, jaktmarker, beiteland, setre, elver, sjøer, gamle gårder og familier, er en uskillelig del av våre grenders identitet og bygdekultur. Men de aller eldste stedsnavnene er arvet, helst fra urgammel veidemannsvirksomhet, og langt gamlere enn bygdas historie.

I dag har skoleverk og rettskrivning utvannet lokale skrivemåter og dialekter, men før var diftonger brukt på særegen måte hos oss, slik Kartverket peker på. Vi skriver og uttaler veien, ikke vegen som for folk her den gang Kartverket endret, ble sett på som utidig forsøk på nynorsk innblanding. Men en del unge sier som meg, ennå helst også ren, rensflokk, rensjakt, ben og benbrudd, sten, ikke stein. Og gjet, ikke geit, om husdyret. Fjellryggen jeg ser fra gården når sikten er klar heter i Sollia «Gjetsida», ikke Geitsida som brukt fra Nord-Fron og Sel. Og til alle tider i dokumenter og dagligtale har vår form vært seter, ikke sæter. Men Sæter i Sollia kom som familienavn hit med sønnen Kristian Gudbrandsen Sæther fra gården Sæter i Venabygd som kjøpte Vestre Vuluvolden av min familie (Wollum) i Sollia i 1883. Han og Ane fra Nordbu i Venabygd og fikk 12 barn. At formen sæter brukes om februk i fjellet i Folldal eller nede i Atndalen og av enkelte gårder omkring Atna, er ikke relevant ved Atnbrua bygdekrets, flere dialektskiller og mange mil unna. Det er neppe heller korrekt at sæter-formen historisk er den mest brukte i Stor-Elvdal. Og videre, hva hvis kommunen Stor-Elvdal, som har ønsket å slå seg sammen med en nabokomme, får f.eks Folldals nynorsk eller Rendalens eller Alvdals annerledes dialekter? Eller Ringebus eller Frons? Hva da med Språkrådets og kommunens tilrådinger om å tvinge alle gamle brukte navneformer inn i en felles kommunal skriftform for alle navn? Den beslutningen synes ikke konsekvensutredet av kommunen og vil ikke stå seg for fremtiden, som får enda raskere omskift enn vår tid har hatt, i administrative inndelinger.

Kommuner og dagens kommune- og fylkesgrenser skal derfor ikke overstyre navnebruk og dialektbruk i forskjellige bygdelag og grender der tradisjonene er lange, innenfor samme kommune.

Ellers: Det er helt riktig og viktig at formene vorda og tjørna forsvinner. I alle år har samnorskformene som utenforstående pådyttet «våre fjell» for mange tiår siden, irritert oss. De var ikke våre, formene er aldri blitt brukt her. Skrivemåten var fremmed, helt på utsiden av lokale folks toneleie.

Navnet Brænd som familienavn og gårdsnavn og **Atnelien** har lange tradisjoner i gamle Sollia kommune og i Ringebu-tiden og Tynset-tiden før. Det mener jeg Språkrådet og Kartverket skal ta hensyn til. Nordre Brænd er gården min mor Mildrid Brænd (Wollum) kom fra, og min bestefar Sigurd Brænd, mine oldeforeldre Marthe og Otto Brænd, og mine tippoldeforeldre Berte og Engebret Brænd og før dem tipp-tippoldeforeldre Anne og Ole Brænd. Hans familie kom fra Østre Vuluvolden, og tok slik skikken var, navn etter gården Brænd som han bygget opp. Ordførere og tillitsvalgte bygdefolk var de gjennom generasjonene. At de sa og skrev gårds- og familienavnet Brænd er temmelig sikkert. Jeg vil skyte inn at det eldste navnet Atnestuen – om en jakthytte med rik historikk bygget i Atnelien 1917-18, ble brukt og uttalt slik av min mor, f. 1916. Hva hennes slektninger sa, vet jeg jo ikke sikkert, men hun har nok hørt formen fra dem, da det var hennes oldefar Engebret **Brænd** og sønnen Anton E. **Brænd** som i 1898 solgte jaktretten i **Atnelien** og Lille-Grytdalssameiet til professor Cato Maximilian Guldberg og hans bror, forfatteren Fredrik Guldberg. Og formen Atnestuen står skrevet slik av min grandonkel John P. Kulstad Gran, som var byggmester for skipsreder Jac. Lindvig som bygde **Atnestuen** i **Atnelien** ved **Sjølisetrene**, da han kjøpte jaktretten av Guldbergs døtre. Før dette dannet gårdeiere Atnelien Havnelag, så Atnelien grunneierforening, osv.

Slektene på opprinnelig 4-5 gårder er tett sammenvevde i fjellbygda Sollia, den har stort fjellareal helt inntil Rondane. Det ga muligheter. **Nordre Brænd** var blant de første fjellgårder i Innlandet som bygget hus tilpasset turistenes behov. Slik satset også den mer enn hundre år eldre gården **Atnelien** som inntil bilen kom, også var velrennomert skysstasjon på strekningen Atna-Folldal-Hjerkinn-Alvdal. De to tradisjonsgårdene har huset Theodor Caspari, fluefiskerlord Robert Meason Laing, (sir John Tottenbroom i Asbjørnsens sagn som ga støtet til Ibsens Peer Gynt) general Robert Baden-Powell, Fridtjof Nansen, slottsforvalter Hjalmar Welhaven, maleren Harald Sohlberg, Sigrid Undset (tremening av min tippoldefar) og Knut Hamsun, for å nevne enkelte blant de mest kjente. Brænd-slekten i Sollia eier og driver ennå Atnelien og Nordre Brænd, med grener til mange gårder i Stor-Elvdal, Rendalen, Ringebru og til Oslo, Trøndelag og flere strøk av Norge. Alle skrev og skriver **Brænd**, det gjorde Hamsun og Undset, viktige personer for bygdas kulturhistorie. Dagens bruker av Atnelien (Uti) Ole Anton Brænd og hans farbror Bjørn Brænd har omfattende lokalhistoriske kunnskaper og deres syn - også om navnespørsmål - bør, slik jeg ser det, tillegges mest avgjørende vekt.

Og før deres tid; grendelagene i Sollia var små, og folk blandet ikke gårdsnavnet sammen med en annen gammel gård med likt navn, Brænd i Øverdalen krets som også er tidlig ryddet, i Ringebutiden. Bruk som sprang ut fra de første gårdene; Sollien, Djupdalsgårdene, Brænd og Frami, ble ryddet i **Setningslien** og slektene på disse heter i dag alle **Lien**, formen Lia er aldri brukt. Disse eldste bygget **Setningsliens gavekirke** i årene 1732-38 med særtillatelse fra kongen i København. Setningslien står skrevet slik i kongeskjøtet Christian VI signerte og satte segl på. Stavemåten brukte biskop Peder Hersleb i Akershus Stift da han hjalp Engebret Jonsen Sollien med kirkesøknaden Solligårdsbonden sendte kong Fredrik IV på grendas vegner.

At ikke gårdsnavnene **Nordre Brænd og Atnelien, og Østre Vuluvolden** skal få brukes på nye kart og offisielt, strider mot lokal kultur og 300 års folkeskikk. Som gårdeier og før det arkivgransker og lokalhistoriker gjennom 45 år, ved siden av min egentlige løpebane, protesterer jeg sterkt.

Det er ikke riktig at Språkråd og Kartverk skal overstyre slik at en flere hundre år gammel gård ikke lenger skal få hete og skrive Nordre Brænd, Atnelien eller Østre Vuluvolden når navnene er i daglig bruk av alle lokalt, nå som for 300 år siden. Kartverket kan utøve skjønn til unntak innenfor loven når eierne vil det slik.

Hvis vi ikke blir hørt; hvor skal vi henvende oss for å få kompensert pengeutleggene for å endre skilt, dyre turistbrosjyrer, trykksaker, samt etter 15 år, godt innarbeidede og mye brukte internettsider osv? Bygdas gårder og gårdsnavnene, er viktige, integrerte deler i markedsføringen av **Nasjonal Turistvei Rondane**, dyrt kommunisert i utlandet og i Norge siden 2008 av en annen norsk, statlig myndighet enn Kartverket. Fordi Sollias befolkning og gårder lever til stor del av turisme bør ikke Kartverket lage noe navneklass som forvirrer i markedsføringen og krever at mye kostbart må gjøres om.

Vi fastholder: Gårds- og familienavnene må fortsatt være Lien, Brænd, det skal være Atnelien og Østre Vuluvolden og skrives slik dagens oppsittere vil, som i dag er helt i tråd med løfter om distriktspolitisk selvstyre i et moderne samfunn, men først og fremst på grunn av folks

flere hundre års uavbrutte daglige navnebruk i skrift og tale, dette er vår bygdekultur og tradisjon.

Østre Vuluvolden, 17. oktober 2023,

Lars Otto Wollum (sign digitalt)